

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НОВОМ САДУ

БИОМЕДИЦИНА И ПРАВО

За издавача
Проф. др Љубомир Стајић
декан Правног факултета у Новом Саду

Управник Центра за издавачку делатност
Проф. др Љубомир Стајић

Уредник монографских издања
Мр Радмила Дабановић

Главни и одговорни уредник
Проф. др Слободан Орловић

Руководилац пројекта
Проф. др Гордана Ковачек Станић

Менаџер зборника
Лука Батуран

Компјутерска обрада текста
Владимир Ватић, „Графит“, Петроварадин

Штампа
„Футура“, Петроварадин
Тираж: 200 примерака

ISBN 978-86-7774-167-9

2016

УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

БИОМЕДИЦИНА И ПРАВО

ЗБОРНИК САЖЕТАКА СА НАУЧНОГ СКУПА
НОВИ САД, 19. МАЈ 2016.

НОВИ САД, 2016.

Пројекат бр. 179079 који финансира Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

САДРЖАЈ

<i>Др Гордана Р. Вукадиновић, редовни професор</i> Људско достојанство као друштвено-правна вредност	9
<i>Др Бернадет̄ И. Бордац, редовни професор</i> Странци као стране уговора о рађању за другог према модел-одредбама будућег грађанског законика Србије	11
<i>Др Гордана Б. Ковачек Сџанић, редовни професор</i> Ванбрачни партнери као субјекти артифицијелних репродуктивних технологија	13
<i>Др Дражица С. Дракић, ванредни професор</i> Трансплантациона медицина и кривично право	17
<i>Др Свџозар М. Чийлић, доцент̄</i> Законско регулисање поступања са посмртним остацима умрлог и уставно начело забране дискриминације – пример из праксе Уставног суда Србије	19
<i>Др Владимир Ж. Марјански, доцент̄</i> <i>Др Сандра С. Фицшер Шобој, доцент̄</i> Инструменти финансирања којима се повећава искоришћеност репродуктивне медицине	21
<i>Сандра О. Самарџић, асистент̄</i> Нека спорна питања у вези са асистираним репродуктивним технологијама	23
<i>Стефан С. Самарџић, асистент̄</i> Забрана поклањања људских ембриона без заштите у казненом праву – reductio ad absurdum	25
<i>Рајко С. Радошевић, асистент̄</i> Управа за биомедицину	27
<i>Најџаца Н. Рајић, асистент̄</i> Утицај уставносудске јуриспруденције на осавремењавање законског уређења области поступања са посмртним остација појединаца	29

<i>Лука О. Баїуран, асистент</i>	
Акцизе на заслађена безалкохолна пића	31
...	
<i>Др Снежана С. Бркић, редовни професор</i>	
Животна доб и сведочење	35
<i>Др Бранислав Р. Ристић-Војевић, ванредни професор</i>	
Култура и трговина људима	37
<i>Др Маша М. Кулазов, ванредни професор</i>	
Родитељски статус детета у судској пракси Србије XIX века	39
<i>Др Најаша Љ. Деретић, доцент</i>	
Уздизање „права на недискриминацију људи“ на ниво основних људских права	41

БИОМЕДИЦИНА И ПРАВО

*Др Гордана Р. Вукадиновић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.Vukadinovic@pf.uns.ac.rs*

ЉУДСКО ДОСТОЈАНСТВО КАО ДРУШТВЕНО-ПРАВНА ВРЕДНОСТ

Сажетак: У филозофији права разликују се вредности које најпотпуније остварује право (ред, мир), затим, друштвено-правне вредности (права, правичност, истина, слобода и људско достојанство), као и чисто правне вредности (делотворност, сигурност, целисходност итд. Лукић, Р: *Систем филозофије права*, Београд, 1992). У правној пракси тј. у кодификованим актима УН и других међународних организација и заједница, као и у савременим уставима, значајно место заузима људско достојанство. Уставни документи корпусом одредби које се односе на људске слободе и права представљају битан фактор постојања и заштите људског достојанства. Та права са подручја људског достојанства морају бити обезбеђена вишестепеном судском заштитом у формалном смислу, као и успешном, ефективном и ефикасном материјалноправном и процесноправном заштитом.

Људско достојанство представља скуп свих оних својстава која указују на особену и узвишену природу човека. С антрополошког становишта, сви људи су подједанко људи: требало би да уживају исто људско достојанство без обзира на имовинске, образовне, расне, верске и друге разлике. Тај „природни и цивилизацијски“ стандард се осваја, стиче и штити у континуираном процесу испољавања људских тежњи и знања, и вечитом сукобу између доброг и зла у самом човеку и у друштву. На поштовање или вређање људског достојанства утичу бројни социјални и политички чиниоци – култура, образовање, религија, економија, политика и право. Право се не појављује само као значајан чинилац заштите људског достојанства као универзалне вредности, него и његове повреде. Један од битних повреда достојанства човека састоји се у примени принуде. Држава својом чврстом организацијом и релативно ефикасном регулисаном и рационално употребљеном принудом омогућава опстанак и даљи развој друштва и појединца. Однос према појединцу на кога се примењује принуда сужава слободу човека и вређа људско достојанство. Примена принуде представља негацију вредности јер се према човеку не постуда као према самосвесном, слободном бићу већ као према објекту, ствари.

У погледу практичног остварења прокламованих права везаних за достојанство човека и интегритет његове личности може се констатовати чињеница недовољног остваривања ових права па чак и њиховог драстичног кршења. Другим речима, постоји диспропорција између прокламованих и неостварених људских права на подручју достојанства човека, што представља данас најслабију тачку у целом систему људских права.

2-488.8:616-089.888.11(497.11)

*Др Бернадет̄ И. Бордаш, редовни професор
Универзитет̄ у Новом Саду
Правни факултет̄ у Новом Саду
B.Bordas@pf.uns.ac.rs*

СТРАНЦИ КАО СТРАНЕ УГОВОРА О РАЂАЊУ ЗА ДРУГОГ ПРЕМА МОДЕЛ-ОДРЕДБАМА БУДУЋЕГ ГРАЂАНСКОГ ЗАКОНИКА СРБИЈЕ

Саже̄т̄ак: Радни текст Грађанског законика Србије који је објављен у јуну 2015. г. садржи модел-одредбе о рађању за другог (сурогат материнству). Један аспект ове проблематике јесте и питање која лица могу да буду стране уговора о рађању за другог, и у овом склопу се поставља посебно питање да ли страни држављани могу да буду намеравани родитељи.

Модел-одредбе садрже две алтернативе: према једној уговорне стране могу да буду само домаћи држављани, а према другој ово право би припадао и страним држављанима који имају у Србији *пребивалиште* најмање три (пет) година. Обе алтернативе инспирисане су намером да се спречи репродукциони туризам у Србији и да се тиме избегну правни проблеми које сурогат материнство са прекограничним дејствима изазива у националним правима држава када се јави чињеница да је дете родила сурогат мајка у иностранству (у овом случају за намераване родитеље који су држављани Србије) или у домаћој држави (у овом случају Србији) за намераване родитеље који су странци.

Модел-одредба која право странаца да буду уговорне стране у контексту сурогат материнства везује за пребивалиште у трајању од најмање три (пет) године у Србији узима у обзир чињеницу да на територији Србије не живе само српски држављани, већ и странци (страни држављани и лица без држављанства), те претпоставља да прописано минимално трајање пребивалишта онемогућава репродукциони туризам. Оваква одредба подложна је критици из два разлога. Најпре, она утемељује дискриминацију по основу држављанства, јер да би странци могли да буду уговорне стране морају имати пребивалиште у Србији, док држављани Србије ово право имају без обзира где им је пребивалиште, тј. и у случају када имају пребивалиште у иностранству. Друга замерка односи се на прописивање минималног трајања пребивалишта у Србији од три (пет) година. Из угла међународног приватног права везивање права странаца за постојање пребивалишта у одређеном трајању није адекватно имајући у виду услове под којима странци могу да стекну пребивалиште

у Србији које прописује Закон о странцима из 2008. године. Према чл. 74 овог Закона пребивалиште странца је „место у коме *странац коме је одобрено стално настањење* има намеру трајно да живи на одређеној адреси“, а стално настањење може да се одобри странцу који је до дана подношења захтева за стално настањење у Србији боравио непрекидно *дуже од њеј година* на основу одобрења за привремени боравак, странцу који је најмање три године у браку са држављанином Србије или са странцем који има стално настањење у Србији, као и странцу који је пореклом са територије Србије. Произлази дакле, да пребивалиште за странца у трајању од најмање три, односно пет година у Србији да би стекао право да у Србији постане уговорна страна уговора о рађању за другог представља непотребно дугачак период, бар за оне странце којима се стално настањење не одобрава по основу брака са држављанином Србије или странцем који има одобрење за стално настањење. Ситуација која би евентуално дала основа за сумњу у репродукциони туризам је она у којој је реч о странцу пореклом са територије Србије, пошто за њега Закон о странцима не прописује услове. Дакле, уколико се сматра да би право страних држављана у овом домену требало ограничити, довољан је услов пребивалиште у Србији. Све ово што је речено тим пре, што се најзначајнији правни проблеми сурогат материнства везују за признање правног родитељства намераваних родитеља а не за чињеницу да ли они, ако су страни држављани, имају пребивалиште у Србији или не.

616-089.888.11:347.628(497.11)

*Др Гордана Б. Ковачек Стјанић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
G.KovacekStanic@pf.uns.ac.rs*

ВАНБРАЧНИ ПАРТНЕРИ КАО СУБЈЕКТИ АРТИФИЦИЈЕЛНИХ РЕПРОДУКТИВНИХ ТЕХНОЛОГИЈА

Сажетак: Закон о лечењу неплодности поступцима биомедицински потпомогнутог оплођења Србије из 2009. године одређује да право на лечење неплодности биомедицински потпомогнутог оплођења имају пунолетна и пословно способна жена и мушкарац који воде заједнички живот, супружници и ванбрачни партнери. Породични закон Србије из 2005. године дефинише ванбрачну заједницу као трајнију заједницу живота жене и мушкараца, између којих нема брачних сметњи (ванбрачни партнери). Ванбрачна заједница настаје фактичким путем, успостављањем заједнице живота. Сметње су исте оне које онемогућавају закључење пуноважног брака (брачност, неспособност за расуђивање, сродство – крвно, адоптивно и тазбинско, старатељство, малолетство и недостаци воље). Изузетно је важно да се пре започињања поступка биомедицински потпомогнутог оплођења провери да ли ванбрачна заједница испуњава услове, а нарочито да ли постоје брачне сметње. Сметња која се може појавити у пракси је брачност. У случају да је један партнер у браку, ванбрачна заједница не производи дејство, па не постоји ни право на биомедицински потпомогнуто оплођење са ванбрачним партнером.

Упоредноправно посматрано, савремена права проширују могућност поступака и на ванбрачне partnere, уз посебне услове које треба да испуњава ванбрачна заједница (нпр. у Шведској да се ради о заједници сличној браку, у Француској треба да траје најмање две године). Ванбрачни партнери представљају субјекте и у многим другим земљама, на пример, у Великој Британији, Аустрији.

Осим ванбрачних партнера различитог пола, у упоредном праву и ванбрачни партнери истог пола могу бити субјекти артифицијелних репродуктивних технологија. Ради се о случају хетерологне артифицијелне инсеминације у којем учествују две жене, те о поступку сурогат материнства када се ради о два мушкараца.

Поступак хетерологне артифицијелне инсеминације у којем учествују две жене је дозвољен у нпр. Великој Британији и Шведској. Породични статус детета, односно, његови елементи, материнство и очинство, у овом случају

су револуционарно измењени посматрајући укоренења схватања и законска правила о родитељству. У овом случају жена која је родила дете је правна мајка детета. Друга жена - њена партнерка (брачна или ванбрачна), такође се сматра родитељем и уписује се у матичне књиге као други родитељ. Тако је, у Великој Британији, Законом о хуманој фертилизацији и ембриологији из 1990. године (измене 2008. године), регулисано родитељство две жене које се налазе у заједници - *civil partnership*. Услови који морају бити испуњени да би се партнерка сматрала другим родитељем (*agreed female parenthood conditions*) су следећи: обе жене морају дати сагласност у том смислу, сагласност не сме бити повучена у међувремену, жена која рађа дете није дала изјаву којом означава неку другу жену као родитеља, нити одређеног мушкарца као оца детета, те ове жене не смеју бити у забрањеним степенима сродства. У овом случају ниједан мушкарац се не може сматрати оцем детета. Посебно је регулисана ситуација ембрио-трансфера после смрти жене која је намеравала да буде родитељ. Посебни услови су: да је та жена дала сагласност да се ембрион трансферира после њене смрти, да је дала сагласност да се она сматра родитељем, да жена која је родила дете у року од 42 дана означи партнерку као родитеља детета, те да се нико други не сматра оцем детета или неко други као родитељ (на пример на основу усвојења). Шведско право, почевши од 2005. године, такође дозвољава хетерологну артифицијелну инсеминацију и фертилизацију ван тела када се ради о лезбијским партнерима. У том случају жена која роди дете је мајка детета, а друга жена добија статус родитеља. Један од услова је да се поступак спроводи у државној болници. Сагласност жене на поступак који се примењује на њену партнерку, било да је партнерство регистровано или се ради о ванбрачној заједници две жене, доводи до правног родитељства над дететом, које је у потпуности једнако као родитељство жене која је родила дете. Очинство донора не може бити утврђивано. Родитељство жене која је дала сагласност мора бити утврђено на посебан начин, на основу њеног писаног признања уз присуство сведока или на основу судске одлуке, ако нема признања. Признање мора бити потврђено од стране савета за социјално старање и мајке која рађа дете, а може се дати и пре рођења детета.

Када се ради о два мушкарца који се налазе у регистрованој истополној заједници могуће је користити поступак сурогат материнства. Ову могућност предвиђа нпр. законодавство Велике Британије почевши од 2010. године. Према Закону о хуманој фертилизацији и ембриологији постоји могућност тражења и добијања дозволе од суда да се два лица мушког пола упишу као родитељи детета које је родила сурогат мајка.

У овом моменту право остаје на становишту да једно лице може имати само два правна родитеља. Некада су то били мајка и отац. Данас, дете може

имати мајку и другог родитеља, истог, женског пола, или оца и другог родитеља, истог, мушког пола, који су правни родитељи. Сурогат мајка, жена која носи и рађа дете, не сматра се правном мајком. Такође ни донори генетског материјала, а који су генетски родитељи, се не сматрају правним родитељима детета. Да ли ће породично право ићи у правцу прихватања става да дете може имати више од два правна родитеља (биолошки односно генетски родитељи, гестацијска мајка, социјални родитељи), а што одговара стварном стању, оставља се будућности.

*Др Драгиша С. Дракић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
D.Dragic@pf.uns.ac.rs*

ТРАНСПЛАНТАЦИОНА МЕДИЦИНА И КРИВИЧНО ПРАВО

Сажетак: Кроз савремене тежње да се тренутак смрти једнообразно дефинише и што је могуће више помери уназад, како би се функционални органи мождамо мртвог човека искористили за трансплантационе потребе, преламају се етичке, правне али и биомедицинске дилеме, које још нису на задовољавајући начин решене. На једној страни налази се потреба да се што пре, формално, прогласи смрт човека, што би осигурало узимање органа од умирућег, док још постоји његов морфолошки и функционални интегритет. С друге стране, налазе се етичке тежње да се спречи прерано проглашавање човека мртвим, с обзиром на то да свака ћелија, ткиво и орган одређеног човека умире својим посебним ритмом. У умирању нема ничег тренутног, па ни када је у питању иререверзибилна смрт мозга. То још не значи да је тиме организам у целости и дефинитивно мртав. Јер, не само да сваки биолошки систем људског организма има своје посебне законитости функционисања, већ су унутар ових законитости, захваљујући богатству, разноврсности и непоновљивости живота и његових манифестације сваке појединачне људске јединке, изузеци, не само могући, већ се готово свакодневно и догађају. Не би се могле искључити ни могућности за злоупотребе приликом констатовања да је наступила мождана смрт, под окриљем трансплантационе медицине и под плаштом наводних хуманитарних разлога. Не треба никада заборавити ни ону другу страну „медаље“ – да се наине трансплантација сваког органа итекако плаћа, при чему цене појединих, дефицитарних и фундаменталних органа, на „тржишту“ органа достижу вртоглаве размере. Из тог разлога, највећем броју људи ови органи, и самим тим све благодети трансплантационе медицине, остају недоступни. Ове благодети уживају, по правилу, само најбогатији. Иза паравана хуманитета, трансплантациона медицина је показала и своју мрачну страну, која је мотивисана људском похлепом. А где су лукративни мотиви присутни, ту су опасности од злоупотреба велике. И са етичких и са правних позиција, прихватање појма мождане смрти, као јединственог и обавезујућег критеријума смрти није прихватљиво. Оно није у сагласности ни са фундаменталним уставним принципом о неприкосновености

људског живота. Знати да остаци неког људског живота још егзистирају, а прогласити тог човека тренутно мртвим због смрти једног његовог органа, ма колико он био важан, не значи ништа друго него прогласити умирућег човека мртвим.

Сматрамо да је најприхватљивији такозвани класични појам смрти, који представља једини неспоран, јасан и недвосмислен критеријум смрти људског организма као целине – као коначни и неповратни престанак свих функција људског организма. Он искључује потребу да се смрт дефинише било којим законом, и отклања све етичке, медицинске и правне дилеме, које се свODE на питање, до ког тренутка је лекар и други здравствени радник дужан да пружа сву неопходну медицинску помоћ свом пацијенту. Такође, овај појам у потпуности искључује могућност да се неко ко је још жив, евентуално прогласи мртвим, као и да се на различите категорије људи примењују различити критеријуми за њихово проглашавање умрлим.

Др Свeйџозар М. Чиљлић, доцент
Универзитeт у Новом Саду
Правни факултeт у Новом Саду
S.Ciplic@pf.uns.ac.rs

ЗАКОНСКО РЕГУЛИСАЊЕ ПОСТУПАЊА СА ПОСМРТНИМ ОСТАЦИМА УМРЛОГ И УСТАВНО НАЧЕЛО ЗАБРАНЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ – ПРИМЕР ИЗ ПРАКСЕ УСТАВНОГ СУДА СРБИЈЕ

Сажетак: Уставни суд Србије је, поступајући по предмету IУз-27/2009, донео одлуку о утврђивању несагласности члана 2 став 2 Закона о сахрањивању и гробљима са Уставом Републике Србије и Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода, чиме је из правног поретка изопштио одредбу којом је било прописано да се ван гробља може извршити покопавање само у случајевима предвиђеним посебним законом или на закону заснованом одлуком скупштине општине. Поменута одредба Закона, наиме, представљала је одступање од општег правила према којем се сахрањивање може вршити само на гробљима.

С обзиром на чињеницу да Закон прописује два облика сахрањивања, покопавање посмртних остатака умрлог као и спаљивање посмртних остатака и остављање пепела на одређена места и друге радње које се предузимају у том циљу, Уставни суд је као уставноправно релевантно поставио питање да ли изузетак, прописан оспореном одредбом, који се односи само на један од наведених облика сахрањивања (покопавање), представља дискриминаторно поступање законодавца у односу на оне појединце који су се за живота определили за кремирање посмртних остатака.

У том смислу, Уставни суд је закључио да оспорена „*одредба Закона има за последицу различито постојање у односу на појединца и чланове његове породице, односно лица која треба да обезбеде сахрањивање, у зависности од тога да ли се појединац за животоа, односно његови сродници након смрти оределили за покопавање посмртних остатака или кремирање*“, да за такво разликовање не постоји разумно и објективно оправдање, односно да је „*искључивањем могућности сахрањивања посмртних остатака лица која су се за животоа оределила за сахрањивање спаљивањем посмртних остатака изван гробља, повређено начело забране дискриминације утврђено чланом 21. Устава.*“ Суд је своју одлуку образложио тврдњом да се у конкретном случају ради „*о очигледно привилегованом положају лица која*

се оіределе за іпокоі іосмрїіних осїаїака, а не за кремирање, јер одредба члана 2. сїав 2. Закона за своју іоследицу има ірављење неосноване разлике између лица у зависносіи од избора начина сахраїивања и у суцїїини іовлашћује једну групу лица.“ Сагласно изнетом, Уставни суд Србије касирао је оспорену одредбу Закона.

*Др Владимир Ж. Марјански, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
V.Marjanski@pf.uns.ac.rs*

*Др Сандра С. Фишер Шобот, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.FiserSobot@pf.uns.ac.rs*

ИНСТРУМЕНТИ ФИНАНСИРАЊА КОЈИМА СЕ ПОВЕЋАВА ИСКОРИШЋЕНОСТ РЕПРОДУКТИВНЕ МЕДИЦИНЕ

Сажељак: У упоредном праву развијени су специфични приватноправни инструменти финансирања трошкова спровођења поступка вантелесне оплодње (даље: ВТО), који повећавају степен искоришћености репродуктивне медицине. Један од иновативних инструмената финансирања у области репродуктивне медицине, који није познат ни у једној другој области медицине, јесте програм рефундирања трошкова ВТО након већег броја неуспешних поступака. Овај вид финансирања који је у свету најраспрострањенији под називом “*money-back guarantees for IVF*” је творевина аутономног права. Он се, поред приватног здравственог осигурања трошкова поступка ВТО, примењује у Сједињеним америчким државама још од почетка 90-тих година XX века. Последњих десетак година овај вид финансирања трошкова поступка ВТО уводи се у праксу појединих фондова и клиника за ВТО у Европи.

Програм рефундирања трошкова поступка је такав систем финансирања ВТО у коме пацијенти унапред плаћају „премију“ тј. једнократни новчани износ који им гарантује коришћење већег броја циклуса ВТО, са правом да уколико не дође до уговореног успеха остваре право на повраћај целокупног или дела уплаћеног износа. Уколико успех наступи пре него што се искористе сви уговорени циклуси ВТО, унапред уплаћена средства остају пружаоцу услуга (клиници, посебно основаном фонду и сл.).

По својој правној природи уговор о осигурању од ризика неуспеха ВТО сличан је уговору о осигурању и послу банкарске гаранције.

Битни елементи уговора о осигурању од неуспеха ВТО су: 1. једнократна премија; 2. врсте здравствених услуга - број ВТО поступака са детаљним описом медицинских поступака и метода на које пацијенти имају право; 3. услови

и начини коришћења медицинских поступака и метода; 4. дефинисање шта се сматра успехом поступка; 5. износ рефундације у случају неуспеха.

Иако се овакви програми користе већ скоро двадесетак година у САД, а у новије време и у другим државама (нпр. Великој Британији, Мађарској, Украјини, Турској), законска регулатива у овој области не постоји. Уместо тога, ови програми регулисани су искључиво формуларним уговорима и општим условима пословања који су продукт аутономног права које стварају финансијске организације или саме клинике за ВТО.

У домаћој пракси нису развијени специфични приватноправни инструменти финансирања поступка ВТО. Најзначајнији међу њима у упоредној пракси су осигурање трошкова спровођења поступка ВТО и осигурање од ризика неуспеха поступка ВТО. Чак шта више, код класичних полиса приватног здравственог осигурања изричито се из осигуравајућег покрића искључују трошкови лечења неплодности, као и трошкови који могу настати у вези са спровођењем поступка ВТО.

Због слабости државног програма тзв. бесплатне вантелесне оплодње и недостатка могућности увођења горе описаних финансијских аранжмана од стране домаћих осигуравајућих друштава, сматрамо да би држава на чисто профитним основама могла основати посебан фонд за вантелесну оплодњу. Оспособљавањем постојећих државних или приватних клиника (модернизацијом, запошљавањем врхунских ембриолога и сл.) уз оснивање фонда за вантелесну оплодњу који би пословао на чисто економским принципима функционисања осигурања од ризика неуспеха ВТО Фонд за здравствено осигурање би се растеретио јер би део профита фонда за вантелесну оплодњу могао бити усмерен на квалитетније функционисање система тзв. бесплатне вантелесне оплодње (систем солидарности).

Због горе наведених разлога и уопште тренутног стања у области репродуктивне медицине у нашој земљи релативно велик број пацијената користи услуге репродуктивног туризма у другим државама. То доводи до значајног одлива девизних средстава у иностранство. Оснивањем фонда за вантелесну оплодњу који би функционисао на принципима *money back guarantee* програма број парова који одлазе у иностранство и тамо усмеравају значајна финансијска средства би се редуковао.

*Сандра О. Самарџић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
Sandra.Samardzic@pf.uns.ac.rs*

НЕКА СПОРНА ПИТАЊА У ВЕЗИ СА АСИСТИРАНИМ РЕПРОДУКТИВНИМ ТЕХНОЛОГИЈАМА

Сажетак: Од када је рођена прва „беба из епрувете“ 1978. године, започето је једно ново поглавље у области фертилитета, односно лечења неплодности. Вантелесна оплодња, као и други облици асистираних репродуктивних технологија, постали су све присутнији у данашње време, с обзиром на то, да неплодност, више него икада раније, представља проблем са којим се сусреће велики број парова. Иако је примена технике асистираних репродукција, пружила наду милионима парова који се суочавају са овим проблемом, истовремено је створила и низ спорних правних, етичких и социолошких питања. Пре свега, поставља се питање употребе вишка ембриона. Наиме, када пар успешно оконча поступак асистираних репродукција, вишак ембриона који је створен и замрзнут, чува се извесно време, након чега се поставља питање њихове даље употребе. Нека законодавства предвиђају да су парови дужни да се о томе изјасне пре самог започињања поступка, док нека друга законодавства изјашњење партнера траже тек након протекла одређеног временског периода. У том смислу, донирање у научноистраживачке сврхе, представља једну од могућности која постоји у неким законима. Експериментисање са ембрионима само по себи, представља још једно врло дискутабилно питање. Спорна је и могућност имплементирања више од једног ембриона у току једног поступка, с обзиром на ризике које вишеструке трудноће са собом носе, али и с обзиром на финансијске аспекте имајући у виду да рађање тројки, једну државу кошта до десет пута више него рађања једног детета. Поред наведеног, цена поступка асистираних репродукција није занемарљива, чиме се поставља питање доступности ових техника, односно истиче се проблем неједнаке могућности за све парове којима је ова помоћ потребна. У настојању да привуку што већи број пацијената, клинике се труде да истакну што повољније статистичке податке, те на тај начин постаје споран и такав податак, с обзиром на то да врло често, подаци који се статистички обрађују, пажљиво се бирају како би податак о успешности изгледао што повољније и привлачније будућим пацијентима. На крају овог излагања, мада свакако не и последње спорно питање, јесте коришћење генетског материјала трећих

лица, односно генерално, њихово укључивање у сам поступак асистираних репродукције. Тиме се отвара нов спектар питања, попут права детета да сазна своје порекло, право сурогат мајке на заштиту од експлоатације, безбедност донирања односно екстракције јајних ћелија и сл. Видимо да је број питања који изазива озбиљне полемике велик и да је задатак права да покуша да их премости на што бољи начин. Задатак правне науке је, са друге стране, да та решења континуирано анализира и даје предлоге за евентуална побољшања, с обзиром на то да област асистираних репродукције незаустављиво напредује, те је неопходно да и правни акти прате наведене промене.

Стефан С. Самарџић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Samardzic@pf.uns.ac.rs

ЗАБРАНА ПОКЛАЊАЊА ЉУДСКИХ ЕМБРИОНА БЕЗ ЗАШТИТЕ У КАЗНЕНОМ ПРАВУ – REDUCTIO AD ABSURDUM

Сажељак: Поклањање људских ембриона у поступку биомедицински потпомогнутог оплођења изричито је предвиђено као једна од тридесет пет забрањених активности (вид. чл. 56 ст. 1 тач 16 Закона о БМПО „Сл. гласник РС“, 72/09). Три забрањене активности, међу којима трговина људским ембрионима, предвиђене су као кривична дела (вид. С. Самарџић „Кривично-правни аспекти асистираних репродукција у Србији“, *Зборник ПФНС*, 3/2013), а све остале као одговарајући прекршаји. Осим једне. Поклањање људских ембриона у поступку БМПО није предвиђено ни као прекршај нити као кривично дело. Симулацијом поклона могла би се избећи кривична одговорност за трговину ембрионом. Практично доказивање да се заправо ради о трговини, а не о симулованом поклону било би готово немогуће јер би се обе стране у том случају изложиле кривичној одговорности.

Да ли је забрана поклањања људских ембриона у поступку БМПО апсурдна без одговарајуће казненоправне заштите?

Ограничене могућности грађанскоправне заштите овде не могу пружити адекватан одговор. Иако ће питање да ли се људски ембрион може посматрати као ствар, вероватно дуго остати без коначног одговора, узмимо начас, да је то могуће. Тада би се на ембриону нужно појавила недељива заједничка својина мушкарца и жене чијим репродуктивним ћелијама је створен. Па ипак, чини нам се да они не би могли бестеретно располагати својим ембрионом. Уколико би у смислу традиционалних института стварног и облигационог права уговор о поклону људског ембриона уопште био могућ, предмет обавезе би се тада, у складу са изричитом законском забраном поклањања ембриона, морао сматрати недопуштеним, а уговор последично ништавим. Аргумент више у прилог томе била би и ништавост добродоног уговора због недопуштености побуда, чак и ако би се предмет на било који начин могао сматрати допуштеним. Упркос томе, чини нам се да изостанком казнене одговорности, алкави законописац као да је расписао јавни позив за поклањање људских ембриона. Чини нам се ипак да то нисмо желели. У циљу спречавања

овакве појаве, неопходно је изнаћи начин којим би се провоцирала казнена одговорност за ову делатност.

Сматрамо да се до измена закона које би ово питање регулисале на одговарајући начин, као прихватљиво решење може и треба прихватити могућност коју нуди забрана предвиђена чл. 56 ст. 1 тач. 33 Закона о БМПО, којом је забрањено спроводити поступак са истовременим коришћењем јајних ћелија донора и сперматозоида којој је обезбеђена прекршајноправна заштита. Логичким тумачењем (*argumentum a fortiori*) и аналогизом, где би нас у границама аналогизације допуштене у примени казног права држало циљно тумачење, под ову норму бисмо могли подвести и забрану коришћења поклоњеног ембриона, који није ништа друго до истовремено коришћење (сада већ спојених) јајних ћелија и сперматозоида донора. На овај начин провоцирали бисмо прекршајну одговорност барем у погледу лица која спроводе поступак БМПО, ако не већ поклонодавца и поклонопримца. Имајући у виду специфичност чувања и коришћења ембриона од стране установа и лица овлашћених односно технички оспособљених за руковање са генетским материјалом, сматрамо да би се оваквим тумачењем у прихватљивој мери отклонио приговор бесмислености прокламоване забране поклањања људског ембриона у поступку БМПО.

*Рајко С. Радошевић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
R.Radosevic@pf.uns.ac.rs*

УПРАВА ЗА БИОМЕДИЦИНУ

Сажетак: Послови државне управе обављају се у различитим областима друштвеног живота. Област биомедицине, у том погледу, не представља изузетак. Штавише, за обављање послова државне управе у области биомедицине основан је и један посебан орган државне управе, Управа за биомедицину. Прецизније речено, Управа за биомедицину је основана Законом о трансплантацији органа из 2009. године, ради обављања одређених послова државне управе у области трансплантације органа или делова органа, ћелија и ткива, трансфузије крви и поступака биомедицински потпомогнутог оплођења.

Законска формулација да се Управа за биомедицину оснива ради обављања „одређених“ послова државне управе, а не свих, последица је карактера овог органа. Управа за биомедицину представља орган управе у саставу Министарства здравља. Као орган управе у саставу, Управа за биомедицину не може да обавља све послове државне управе. Тако, она не може да доноси прописе, нити да самостално учествује у обликовању политике Владе, већ преко Министарства здравља. Послови државне управе које Управа за биомедицину може да обавља обухватају праћење стања у овој области, решавање у управним стварима, вођење евиденција, издавање јавних исправа, вршење инспекцијског надзора, старање о јавним службама, као и развојне и стручне послове.

Из чињенице да се Управа за биомедицину налази у саставу Министарства здравља, да је са њим организационо и функционално повезана, произлази и карактер њиховог међусобног односа. У оквиру тог односа, Министарство здравља врши надзор над радом Управе за биомедицину и решава у другом степену у управном поступку, по жалби на њене првостепене управне акте.

На челу Управе за биомедицину налази се директор, којег поставља Влада на пет година, на предлог министра здравља. На исти начин и на исти период постављају се и три помоћника директора. Директор Управе за биомедицину и његови помоћници постављају се у складу са законом који уређује положај државних службеника.

*Написао Н. Рајић, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Rajic@pf.uns.ac.rs*

УТИЦАЈ УСТАВНОСУДСКЕ ЈУРИСПРУДЕНЦИЈЕ НА ОСАВРЕМЕЊАВАЊЕ ЗАКОНСКОГ УРЕЂИВАЊА ОБЛАСТИ ПОСТУПАЊА СА ПОСМРТНИМ ОСТАЦИМА ПОЈЕДИНАЦА

Сажетак: Област поступања са посмртним остацима појединаца у нашем правном систему уређена је Законом о сахрањивању и гробљима који је донет је давне 1977. године и уз незнатне измене опстао је до данас, последично садржавајући како сасвим анахроне одредбе тако и одредбе упитне са становишта уставности. Неке од њих биле су предмет нормативне контроле у поступку пред Уставном судом Србије. Поступак испитивања њихове уставности односно сагласности са међународним уговором Уставни суд Републике Србије је окончао одлуком чији се значај огледа се у неколико аспеката.

Уставни суд је путем ове одлуке дефинисао право односно слободу појединца да одлучује о начину поступања са посмртним остацима, изводећи је системским тумачењем одговарајућих одредби Устава којима се гарантује неприкосновеност људског достојанства и слободан развој личности, неповредивост физичког и психичког интегритета односно прописује општа сврха гарантовања људских права и слобода која се, словом Устава, управо и темељи на очувању људског достојанства и остваривању пуне слободе сваког појединца.

Друго, Уставни суд је у својој одлуци одговорио на спорна уставноправна питања, опредељена као релевантна за одлучивање у решењу о покретању поступка нормативне контроле оспорених одредби Закона, чиме је „охрабрио“ законодавца ка савременом уређивању ове области друштвеног живота, саобразно захтевима достигнутог нивоа свести друштва односно захтевима принципа уставности. Нека од постављених питања су: који се легитимни интереси друштвене заједнице, односно слободе и права других појединаца штите ограничењем слободе поступања појединца у погледу опредељивања места почивања његових посмртних остатака, прописаним постојећим одредбама Закона, узимајући у обзир новоустановљена права појединца да слободно располажу својим органима за живота односно након смрти у смислу донирања органа; да ли је законодавац одредбама постојећег Закона испунио

позитивну обавезу државе да обезбеди поштовање права појединца на слободу његовог поступања у погледу избора начина сахрањивања, и да ли се та обавеза исцрпљује (само) прописивањем кремирања као начина сахрањивања, али не и прописивањем облика и начина поступања са пепелом након кремирања у складу са општедруштвеним развојем и савременим схватањима ове слободе и др.

Лука О. Баїуран, асистент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
lbaturan@pf.uns.ac.rs

АКЦИЗЕ НА ЗАСЛАЂЕНА БЕЗАЛКОХОЛНА ПИЋА

Сажетак: Србија је већ дужи низ година оптерећена **проблемом фискалног дефицита**. У таквој ситуацији, стално се покушавају изнаћи адекватни методи, како би овај проблем био на што бољи начин саниран. Идеја за повећањем пореских прихода долази из појединих земаља (Босна и Херцеговина, Мексико, Велика Британија), које последњих година уводе акцизе на потрошњу безалкохолних напитака које у себи садрже одређену количину шећера.

Циљ овог истраживања је да се сагледају сви ефекти увођења ових пореских облика. У том смислу, потребно је испитати да ли је на тај начин могуће бар делимично надоместити мањак буџетских прихода, као и промене евентуалне последице промењеног понашања потрошача услед промене институционалног оквира, па у том циљу сугерисати и одређена практична решења.

Потенцијално правно решење биће испитано коришћењем **метода неокласичне, односно неоинституционалне економије**. Анализа се у првом реду фокусира на користи и трошкове овог решења, а у другом на промену подстицаја за понашање потрошача, као и последицама тих промена.

Прва последица увођења акцизе јесте **повећање буџетских прихода**. Промена буџетских прихода зависи од обима потрошње опорезованих производа, као и од износа акцизе.

Друга последица је **смањење потрошње заслађених безалкохолних пића** због повећања њихове цене услед плаћања акцизе. Величина ових промена зависи пре свега од еластичности понуде и тражње. Ценовна еластичност понуде зависи од могућности произвођача ових пића да спусте трошкове производње, односно да умање профит који сада остварују. Ценовна еластичност тражње зависи од више фактора. Најважнији су свакако преференције појединаца, као и могућност супституције. Што је тражња више еластична, већи део акцизе пашће на терет произвођача. Такође, што је понуда више еластична, већи део акцизе ће пасти на терет потрошача.

Смањени унос шећера кроз смањену потрошњу заслађених напитака, значио би и **смањење једног од узрока бројних здравствених проблема** код становништва. Јавни интерес ту свакако постоји с обзиром да се повећање

здравствених проблема становништва директно рефлектују и на повећане издатке јавних фондова за здравствену заштиту. Заговорници ових акциза често у први план истичу управо ову последицу, вероватно да би лакше придобили јавност за њено увођење. Ипак, имајући у виду овај аргумент, потребно је приликом конципирања правног решења допустити пореским обвезницима да избегну плаћање акцизе уколико је у питању напитака заслађен супстанцама који не утичу на угрожавање здравља потрошача.

Према Лаферовом закључку, раст пореског оптерећења до одређеног нивоа значи повећање пореских прихода. Када се пређе одређена тачка, порески приходи почињу да опадају услед драстичнијег смањења потрошње опорезованих производа. У складу са тим закључком, треба **пореско оптерећење** тако поставити да би се максимизовали буџетски приходи. Уколико се у први план ставља прохибитивна функција акциза, мора се водити рачуна о томе да ће превисоко оптерећење довести до избегавања плаћања акцизе кроз појаву шверца, као и производњу напитака у кућној режији (наравно у границама техничко-технолошких и економских могућности).

Природно је очекивати отпоре оваквим решењима, пре свега од произвођача којима ће она сигурно умањити профит. **Један од основних контрааргумената** је да ће смањена тражња довести и до смањења производње, што ће даље довести до смањења запослености у овом сектору. Овај став не мора нужно да буде тачан, с обзиром да смањена тражња на домаћем тржишту може бити компензована повећаном продајом на иностраним тржиштима. Такође, смањена потрошња заслађених производа може довести и до раста тражње за природним напцима, што значи и повећано ангажовање радника у том сектору производње.

У наредном периоду предстоји детаљније изучавање искустава земаља које су увеле ову врсту акциза, што ће допринети бољој процени њених ефеката. Међутим, већ сада се може рећи да већи број позитивних ефеката сугерише на **оправданост размишљања у том правцу**.

...

*Др Снежана С. Бркић, редовни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
S.Brkcic@pf.uns.ac.rs*

ЖИВОТНА ДОБ И СВЕДОЧЕЊЕ

Сажетак: 1. Сагледавање психичког живота детета у контексту његове сведочке дужности потребно је из два разлога. Прво, деца се налазе у посебно осетљивој доби и треба им обезбедити такав третман у било ком правном поступку, који неће производити штетне последице по њихов психосоцијални развој. Због тога не треба да чуди што многи међународни, као и уставни документи прокламују право на посебну заштиту те категорије лица. То обавезује националне државе да приликом доношења и примене закона у различитим областима друштвених односа обезбеде физички, ментални, морални и социјални развој деце на здрав и нормалан начин и у условима слободе и достојанства. Принципом најбољег интереса детата треба да се руководе ствараоци и примењивачи права и када је реч о саслушању деце као оштећених и сведока у кривичном поступку. Зато савремени закони познају читав скуп мера за заштиту деце као оштећених и сведока у кривичном поступку, које су управљене на сузбијање њихове секундарне виктимизације. Органи кривичног правосуђа приликом саслушавања деце као оштећених и сведока треба да избегавају оне радње које би могле нашкодити психи детета и да прибегавају оним техникама којима се без штетних последица по развој детета може добити његов сведочки исказ. Са друге стране, посебан режим саслушавања таквих лица је истовремено и у интересу кривичног правосуђа, јер треба да је у функцији побољшања квалитета сведочког исказа, како би он био што спонтанији, потпунији, кохерентнији, сигурнији... Познавање функционисања психичког апарата детета је важно и за правилну оцену сведочког исказа детета. Ако се добро познају специфичности и основне законитости развоја психичких процеса и психичких својстава деце, који су од значаја за давање исказа, биће знатно олакшан посао суда приликом откривања евентуалних погрешних или лажних исказа таквих сведока.

2. Старост, сама по себи, не искључује неко лице као потенцијалног сведока, али представља фактор који може утицати како на тактику испитивања сведока, тако и на оцену веродостојности његовог исказа. Због тога треба познавати специфичности оних психичких функција старих лица, које су тесно повезане са давањем сведочког исказа. Најважније такве функције су

опажање и памћење. Код старих лица, по правилу, долази до слабљења чулне осетљивости, слабљења памћења, опадања интелигенције, успоравања психомоторних функција, као и негативног уплива емоционалних и мотивационих процеса на опажање. Међутим, треба имати у виду да у том погледу код старих лица могу постојати велике индивидуалне разлике. Због тога се, генерално, не треба одрицати таквих лица као сведока у кривичном поступку. Судија увек треба да провери степен очуваности чула сведока, постављањем питања сведоку, извођењем судског експеримента, а по потреби и психолошком експертизом. Особености старих лица као сведока треба уважити и приликом њиховог испитивања. У том смислу, дају се одређене препоруке у погледу места, времена и начина њиховог испитивања, који морају бити такви да омогуће тачан и потпун исказ, с једне стране, као и да онемогуће штетно дејство вођења кривичног поступка на психу сведока, с друге стране.

*Др Бранислав Р. Ристић-Војевић, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
B.Ristivojevic@pf.uns.ac.rs*

КУЛТУРА И ТРГОВИНА ЉУДИМА

Сажетак: Постоје значајне разлике у споровођењу норми међународног права које уређују појаву трговине људима условљене различитим културолошким приступом појединим елементима појаве које су засноване на различитим правним традицијама. Другим речима, положај појма трговине људима у различитим културама има и своје правне последице. То се нарочито односи на можда и главни елемент бића трговине људима, намеру искоришћавања било сексуалног било радног, која је у великој мери подложна различитим културним окружењима у којима се тумачи. Због тога је потпуно погрешно сводити поимање целокупне појаве трговине људима на класичне представе западне културе о њој.

Можда је најважнији закључак овог истраживања јесте да неке од највећих култура (цивилизација) на свету, као што су индијска, кинеска или исламска, немају представу о неутуђивим људским правима појединаца као темељу друштвене организације. Ове културе (цивилизације) изворно не познају индивидуалистичку идеју људских права и слобода, већ уважавају колективна друштвена бића као темељ друштвеног поретка. Стога се појединац не остварује кроз уживање слобода и права јединке-индивидуе, већ кроз однос с другим људима у колективним видовима социјалне организације. Зато се у тим друштвима не поставља питање која права има неки појединац, већ које дужности има припадник неког колектива. Захваљујући томе западњачко поимање слободе воље и избора или опредељења у животу уопште, не може да се примени у овим културама које га другачије доживљавају. Важно је рећи да овај процес не може да иде на силу, као што то мисле на западу. Као што се људи не могу присилити на ропство, исто тако се не могу присилити ни на слободу.

Овај део истраживања указује и на то да је положај жена, као најчешћих пасивних субјеката трговине људима различит у разним културама и да та чињеница итекако осликава кретање појаве.

Последњи важан закључак овог дела истраживања односи се на раздео који доводи у везу расизам и трговину људима. Расизам је обликовао вредносне ставове западне цивилизације у време настајања појаве трговине људима

и кључно је утицао и утиче на дискурс трговине људима у државама крајњег одредишта и данас. Поменуте предрасуде објашњавају и сагледавају жене и њихов положај у друштву само из свог, западњачког угла. Тако долази до појаве да се жене у земљама Трећег света описују у појмовима својственим доживљају расних предрасуда у време колонијалног ширења западног света. Захваљујући томе у јавном мњењу на западу надмоћни су расно условљени ставови који женама пореклом из Трећег света оспоравају способност да буду самосвесне и слободне да донесу одлуку да се баве проституцијом, као што то могу жене из западног света. Да међу женама које су пасивни субјекти трговине људима није било белкиња углавном са истока Европе појава трговине људима сигурно не би изазвала толику пажњу у јавности међународне заједнице у савремено доба.

*Др Маша М. Кулаузов, ванредни професор
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Kulauzov@pf.uns.ac.rs*

РОДИТЕЉСКИ СТАТУС ДЕТЕТА У СУДСКОЈ ПРАКСИ СРБИЈЕ XIX ВЕКА

Сажељак: Основно начело родитељског права у српском законодавству XIX века било је начело неравноправности ванбрачне деце у односу на брачну. Правни положај детета био је детерминисан његовим породичним статусом, с обзиром да су незаконита деца била искључена из уживања грађанских права и лишена личних и имовинских права према оцу који их није признао. Јуриспруденција је законску дискриминацију природног потомства доследно спроводила у пракси, о чему сведоче бројне судске одлуке из тог периода сачуване у архивским фондовима. Тако су могућности судског истраживања ванбрачног очинства биле крајње рестриктивно постављене, трошкове издржавања ванбрачне деце првенствено је сносила мајка детета, непризнато ванбрачно дете није било законски наследник свог презумптивног оца.

Како је истраживање патернитета у начелу било забрањено, нису постојали механизми путем којих би био извршен притисак на оца детета да накнадно склопи брак са дететовом мајком и тако значајно допринесе поправљању правног статуса свог потомка. С друге стране, усвајањем се драстично мењао статус незаконитог детета јер је оно тако стицало права и обавезе брачне деце. Имајући то у виду, законодавац је прописао минималне услове за усвојење и врло мали број адоптивних сметњи. Чак и непоштовање прописане старосне разлике од барем 15 година између усвојеника и усвојитеља у судској пракси није било разлог за поништај усвојења. Предвиђањем могућности да се у улози пародитеља нађу и лица са биолошком децом и појединци који нису у браку, донекле су ублажена негативна дејства дискриминаторских одредби о ванбрачном потомству, јер су створени услови да врло широк круг лица усвоји дете. На тај начин би усвојитељ усвојенику обезбедио сва права и статус једнак статусу законитог, брачног детета.

Др Најџаца Љ. Деретић, доцент
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
N.Deretic@pf.uns.ac.rs

УЗДИЗАЊЕ „ПРАВА НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈУ ЉУДИ“ НА НИВО ОСНОВНИХ ЉУДСКИХ ПРАВА

Сажетак: Познато је да свако неједнако поступање или неправедно прављење разлике међу људима, засновано на личном својству одређеног лица или групе лица, представља дискриминаторско понашање које није пожељно у друштву које тежи да буде демократско. У друштву које се темељи на правичности, једнакости и равноправности људи, не сме да буде места за неједнак третман лица у контексту уживања људских права и слобода. Управо због тога и савремена демократска друштва с правом инсистирају на томе да се „право на недискриминацију“ уздигне на ниво основног људског права у свим аспектима живота: политичком, економском, друштвеном и културном.

Поштујући међународне стандарде, Република Србија је у борби против дискриминације начинила извесне помаке на законодавном и институционалном плану. То међутим још није довољно. Тако, између осталих аката, највиши акт државе, *Устав Републике Србије* („Сл. гласник РС“ бр. 98/2006) у оквиру начелних одредби о људским и мањинским правима садржи и општу одредбу о забрани дискриминације. Ту је и *Закон о забрани дискриминације* („Сл. гласник РС“ бр. 22/2009) а установљена је и институција *Повереника за заштитију равнојравности*, који суштински остварује ону функцију коју у области људских права има Заштитник грађана, а који је опет уставна категорија. Ту је и *Закон о сиречавању дискриминације особа са инвалидитетом* из 2006. године, као и *Закон о равнојравности њолова* из 2009. године. Од септембра 2015. заживео је и посебан *Тим за социјалну инклузију* који има превасходни задатак да се брине о забрани дискриминације слепих и слабо-видих у образовању. Посебно је важно коначно донети *Закон о родној равнојравности*. Тај закон је током израде, преименован у *Закон о равнојравности мушкарца и жене* и фебруара 2016. године је повучен из скупштинске процедуре не само због проблема језичке већ и суштинске природе. Посебно је важно да се дефиниција дискриминације из Нацрта повученог закона, усклади са Законом о забрани дискриминације.

Неспорно је да су нвалидна деца и жене, категорија људи у нашем друштву која је посебно изложена злостављању и дискриминацији. Потребне

су корените промене у односу друштва према тој категорији људи. Посебно је тема насиља потпуно нерегулисана. Насиље се не може само помињати као нешто што је забрањено, а да при томе нису успостављени никакви механизми који би спречили родно засновано насиље.

Остваривање стварне равноправности људи у пракси, изискује још пуно напора како би се онемогућила дискриминација на основу националности, вере, пола, социјалне припадности, инвалидитета,... приликом запошљавања, остваривања судске заштите (посебно права на бесплатну правну помоћ), образовања и напредовања, информисања, пружања здравствене заштите...

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

61:34(048.3)

БИОМЕДИЦИНА и право : зборник сажетака са научног скупа, Нови Сад, 19. 5. 2016. – Нови Сад : Правни факултет, 2016 (Петроварадин : Футура). – 44 стр. ; 24 cm

Тираж 200.

ISBN 978-86-7774-167-9

а) Биомедицина – Правни аспект – Апстракти

COBISS.SR-ID 306592007